

Çevirmeni nasıl çevirmeli?

07/01/07

Yıllarca Türkiye'de kitap çevirmenlerinin ör-gütsüzlüğünden çok şikâyet edildi, şimdi bir örgütlenme var ve iyi ki var. Sayelerinde, en temel meseleler, o ya da bu yolla gündeme geliyor.

Sözkonusu en temel meselelerden biri kuşkusuz çevirdikleri kitaplardan dolayı yargılanan çevirmenler meselesidir. Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği (Çevbir) kısa bir süre önce bir çıkış yaparak 'çevirmenleri ateşte çevirtmeyiz arkadaş,' dedi, dayanışmayı ortaya koydu. Metinlerini çeşitli mecralarda gördüğümde, işte örgütlülük böyle kendini gösteriyor, ne güzel, diye düşünmüştüm. Hiç aklıma getirmedığım, tümünden ıskaladığım ihtimal, başka çevirmenlerin sahne alıp, 'yanılıyorsunuz, çevirmen o alp kişidir ki kendini gönüllü çevirtir' mealinde metinler kaleme almaları ihtimaliydi. Bu, oldu.

Kısaca şu dendi: yazar yargılanıyor da çevirmen niye yargılanmasın, yazarınki can da çevir-meninki patlıcan mı, haksızlık, hatta korkaklık olmaz mı bunu talep etmek, çevirmen çocuk mu, ne çevirdiğini bilmiyor mu, çevirmen yargılanıyorsa kesin kendi kuyruk sallamıştır vs. vs.

Kâh Ortodoksların yönünü şaşırılmış siyasi sabit fikirlilikleriyle gerçek siyasi mevziyi baltalamaları, kâh sahte-ahlakçılığı ve muhafazakârlığı gizlice işletmek adına göstermelik sol referanslarla somut sol refleksini elini kolunu bağlamaya çalışan alperenlerin demagojik tutumları karşımıza çıktı bu tartışmada.

ÇEVBİR'in sitesinde farklı görüşleri birarada bulabilirsiniz, bulmalısınız, önemli bir ifade özgürlüğü tartışmasıdır gündemdeki: [http:// www.cevbir.org/ifade.html](http://www.cevbir.org/ifade.html). Ben tarafsız değilim, çevirmenleri çevirtmeyiz duruşunu destekliyorum, ve Yiğit Bener'in aynı sayfalarda yayınlanan 'Tercümana Neden Zeval Olmamalı?' başlıklı sağlam ve politik olarak tutarlı yazısından (http://www.cevbir.org/zeval_neden.html) sonra hâlâ çok şey söylemeye gerek duymuyorum aslında, ama yine de vurgulanması gerekebilecek bir küçük, ama gerçekten küçük, noktaya dikkat çekerek kapatayım bu yazıyı.

Bener, bir yerde, "çevirmenin yaptığı iş elbette yoruma dayalı yaratıcı ve düşünsel bir uğraştır. Ancak çevirmenin yazarın metnine müdahale hakkının, yani 'yorumunun' ve 'yaratıcı katkısının' bir sınırı vardır ve o sınır, asıl iletinin içeriğine sadakat sınırıdır. Çevirmen, 'yorum hakkını' suistimal edip, yazarın söylediklerini eksik, fazla ya da yanlış aktararak, 'ben bunu böyle yorumluyorum' bahanesiyle asıl düşüncesine aykırı bir içeriği o yazara mal edemez. Çünkü o zaman bunun adı 'yorum' ya da 'çeviri' değil, tahrifat olur," diyordu.

Tamam, ancak, çevirmenin aslen bir yorumcu olduğu, her çevirinin temelde bir sadakat değil ama aslında temelde bir ihanet olduğu, çevirinin gerçekte her zaman bir yeniden yazım olduğu yollu görüşlerin cazibesini kim inkar edebilir! Yukarıdaki yargılama koşullarını tartışan siyasi/hukuki bağlamdan tümüyle ayrı bir düşünsel çerçeve tabii kastettiğim. Çeviri sanatına sahip bir çevirmenin hiç tahrifat yapmadan metnin siyasi tonuna müdahale edebileceğini söyleyebiliriz, hele ki Türkçeye çeviri yaparken, bir sözcüğün öz-türkçesini kullanmak veya

kullanmamak bile birden metne yüklenecek anlamı değiştirir. Sözlüklerde yeralmayan siyasi nüansları çevirmen metni biçimlendirirken kullanır. Çağrışım alanlarının farklılıklarını bilerek çalışır, genel sözcük seçimi siyasasını belli eder. Metni Türkçede güzel söylemek adına kenarlarını kırpmayı meşru mu saydığı yoksa kulağa Türkçe gibi gelmemesini özellikle tercih mi ettiğinin bile arkasında siyasi tercihlerin izleri bulunabilir. Çevirideki bu küçük hamleler, biraz futbol maçlarında hakemin 'takdir haklarını' hep bir takım lehine kullanması denilen taktikle, ufak tefek tercihlerle, 'ortada giden bir maçın' kaderini değiştirebilir, radikal olmayan bir metni belirli bir yöne evriltebilir. Hem de hiç tahrifat yapmadan. Fakat, böylesi bir yorumun, bırakınız yargılanmasını değerlendirilmesi bile çok ince bir iştir, akşam maç özetlerini seyrederek hiçbir şey anlayamazsınız, tribünlerde olmuş olmanız gerekir. Üstelik hangi tribünde olduğunuz da farkeder, çevirmenin siyasi yorumunu değerlendireyim derken başka bir siyasi yorumla konuşmaya başlamanız işten bile değildir. Ayrıca, bu şekilde işlenen bir 'günah' varsa o da devleti ilgilendirmez, başka bir çeviriyle cevabı verilir!